

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Effektvurderingsrapport

2020

Indhold

1. Indledning	3
1.1 Formål med effektvurderingerne	3
1.2 Metode	3
2. Baggrund om projekterne	4
2.1 Projekternes strategiske fokus	4
2.2 Projekttilskud og gearing i 2020	5
2.3 Projekternes produktionsform	5
3. Projekternes leverancer	6
3.1 Leveranceopnåelse	6
3.2 Projekternes konkrete leverancer	7
4. Projekternes mål	8
5. Implementering og offentliggørelse	10
Bilag: Metode	14

1. Indledning

Formålet med denne rapport er at give fondens bestyrelse overblik over og indblik i, i hvilket omfang de støttede projekter i 2020, er med til at løfte indsatsområderne og de prioriterede elementer i fondens strategi.

Alle fondens direkte tilskudsmodtagere har således ved hjælp af et spørgeskema skullet angive, hvilke konkrete leverancer projektet har afstedkommet, og i hvilket omfang projektet forventes implementeret hos primærproducenterne.

Der gøres opmærksom på, at projektledernes vurderinger er gengivet ukritisk, idet det forudsættes, at deres kendskab til området giver dem den bedste forudsætning for at foretage en faglig vurdering af projektet.

1.1 Formål med effektvurderingerne

Formålet med at gennemføre effektvurderinger er tosidet.

For det første gennemføres effektvurderinger for at kontrollere og få dokumenteret viden om anvendelsen af bevillingsmidlerne. Herved opnås indsigt i, i hvilket omfang projekterne lever op til den formålsbeskrivelse, der er anført i ansøgningen til fonden.

For det andet gennemføres effektvurderingerne for at opnå læring og større kendskab til de konkrete leverancer, projekterne munder ud i. I den forbindelse sættes der ikke mindst fokus på, hvordan resultaterne viderefremmes og implementeres af slutbrugerne. Sidstnævnte kommer ikke kun den enkelte slutbruger til gavn men også samfundet og samfundsøkonomien.

Effektvurderingerne gennemføres med udgangspunkt i administrationsbekendtgørelse for landbrugets fonde, hvoraf det fremgår:

"...det påhviler fondene at vurdere effekten af udvalgte aktiviteter eller strategiske fokusområder".

1.2 Metode

Promilleafgiftsfonden støtter hvert år omkring 100 projekter inden for hovedformålene i landbrugsstøtteloven. Hertil kommer de projekter, der støttes via produktionsafgiftsfondene. Projekterne er forskellige i deres formål, indhold, projektperiode, størrelse m.v.

For at gøre sammenligning på tværs af de effektvurderede projekter mulig og meningsfuld er det afgørende, at effektvurderingen tager udgangspunkt i den samme teoretiske ramme.

Forandringsteorien udgør et godt teoretisk fundament, når projekter skal effektvurderes, idet den gør det muligt at følge målene for et konkret projekt fra initiering til afslutning. Forandringsteorien kan illustreres således:

Med udgangspunkt heri er der for det enkelte projekt gennemført målopfyldelsesevaluering. Herved kan det vurderes, om de gennemførte aktiviteter medfører de ønskede effekter.

Alle Promilleafgiftsfondens direkte støttemodtagere har besvaret et effektiviseringskema. Fondens indirekte støttemodtagere, der har modtaget støtte via en produktionsafgiftsfond, har via den konkrete produktionsafgiftsfond skulle besvare et effektiviseringskema eller afgivet en faglig beretning. Der henvises til produktionsafgiftsfondene for en afrapportering heraf.

Promilleafgiftsfondens direkte støttemodtagere i 2020 er:

1. Aarhus Universitet
2. Agrologica
3. Danmarks Biavlforening
4. Danske Juletræer
5. Fagligt Fælles Forbund, 3F
6. Forbrugerrådet TÆNK
7. Foreningen for Biodynamisk Jordbrug
8. Københavns Bybi Forening
9. Københavns Universitet
10. Landbrug & Fødevarer
11. Landbrug & Fødevarer, SEGES
12. Økologisk Landsforening

For 2020 betyder det, at 99 projekter har besvaret et effektiviseringskema. I skemaet skal projekterne angive, hvilke resultater projekterne har afstedkommet, og hvilke effekter for landmanden og samfundet det potentielt kan få.

For at imødekomme forskelligheden i de vurderede projekter er der anvendt to forskellige skemaer til indsamling af information. Skemaerne er fordelt efter projekternes hovedformål. Der anvendes således et separat skema til vurdering af henholdsvis:

- Afsætningsfremme
- Generelle projekter omfattende forskning og forsøg, rådgivning, sygdomsforebyggelse, sygdomsbekæmpelse, dyrevelfærd, kontrol og uddannelse.

En nærmere beskrivelse af metoden findes i bilaget bagerst i rapporten.

2. Baggrund om projekterne

2.1 Projekternes strategiske fokus

Promilleafgiftsfonden har bedt alle projektledere om at angive det indsatsområde i Promilleafgiftsfondens strategi, som projektet bidrager til. Af tilbagemeldingerne fremgår det, at 65 pct. af projekterne har fokus på at fremme bæredygtig drift. En fjerdedel af projekterne har angivet, et fokus på indsatsområdet vedrørende udvikling af ny teknologi og nye produktionsmetoder. Under 5 pct. af projekterne har angivet, at deres strategiske fokus er på de øvrige indsatsområder, jf. tabel 1.

Tabel 1. Strategisk fokus i 2020 (n=99)

Strategisk fokus	2020
Bæredygtig drift	65%
Ny teknologi og produktionsmetoder	25%
Ny høj kvalitetsproduktion	4%
Nye markedsområder	3%
Dyrevelfærd og -sundhed	1%
Fødevarer sikkerhed og -sundhed	1%
Maddannelse og viden til forbrugere	1%

2.2 Projekttilskud og gearing i 2020

De direkte tilskudsmodtagere har i 2020 i alt anvendt 128 mio. kr. fra Promilleafgiftsfonden. Hertil har tilskudsmodtagerne selv bidraget med og/eller fået tilført midler fra anden side, således at projekterne har haft en samlet projektsum på 148 mio.kr.

Gearingen af Promilleafgiftsfondens midler udgør dermed 1,16, jf. tabel 2. Det svarer til, at for hver gang Promilleafgiftsfonden har bidraget med 100 kr., er der genereret aktiviteter for 116 kr.

Tabel 2. Midlernes gearing

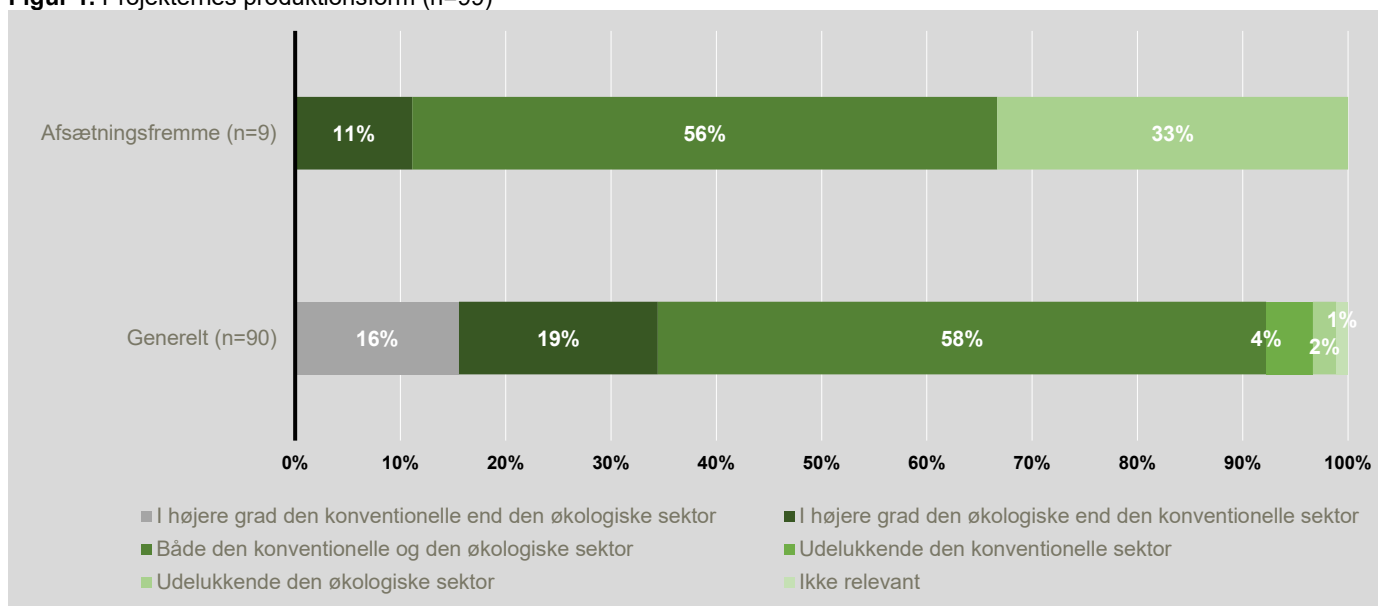
	PAF 2020 1.000 kr.	Totalt 2020 1.000 kr.	Gearing
Afsætningsfremme (n=9)	18.379	18.379	1,0
Generelt* (n=90)	109.607	129.993	1,19
I alt	127.986	148.993	1,16

Anm: *Generelle projekter omfatter projekter under hovedformålene: Forskning og forsøg, rådgivning, sygdomsforebyggelse, sygdomsbekæmpelse, dyrevelfærd, kontrol og uddannelse.

2.3 Projekternes produktionsform

Promilleafgiftsfonden ønsker at fremme en bæredygtig vækst hos erhvervets konventionelle og økologiske primærproducenter. For projekter med fokus på *afsætningsfremme* fremgår det, at 56 pct. af projekterne vurderes at komme begge produktionsformer til gavn. De resterende af disse projekter angiver, at de enten udelukkende eller i højere grad kommer den økologiske produktionsform til gavn, jf. figur 1. Blandt *de generelle projekter* er fordelingen mere spredt. Over halvdelen af disse projekter vurderer ligeledes, at de kommer begge produktionsformer til gavn. Dernæst vurderer 19 pct. at de i højere grad kommer de økologiske produktformer til gavn, hvor 11 pct. vurderer, at det primært er de konventionelle produktionsformer, de gavner.

Figur 1. Projekternes produktionsform (n=99)

3. Projekternes leverancer

Promilleafgiftsfondens formål er at fremme en i et globalt perspektiv økonomisk, social og miljømæssig bæredygtig vækst og udvikling for dansk landbrug.

I henhold til fondens strategi for 2018-2021 skal formålet nås via fire strategiske målsætninger:

- Øge dansk landbrugs samfundsmæssige værdiskabelse
- Fremme udvikling af højværdiproduktion
- Skabe attraktive arbejdspladser i erhvervet over hele landet
- Langsigtet bæredygtighed i forhold til økonomi, sociale hensyn, miljø, klima og natur i erhvervet.

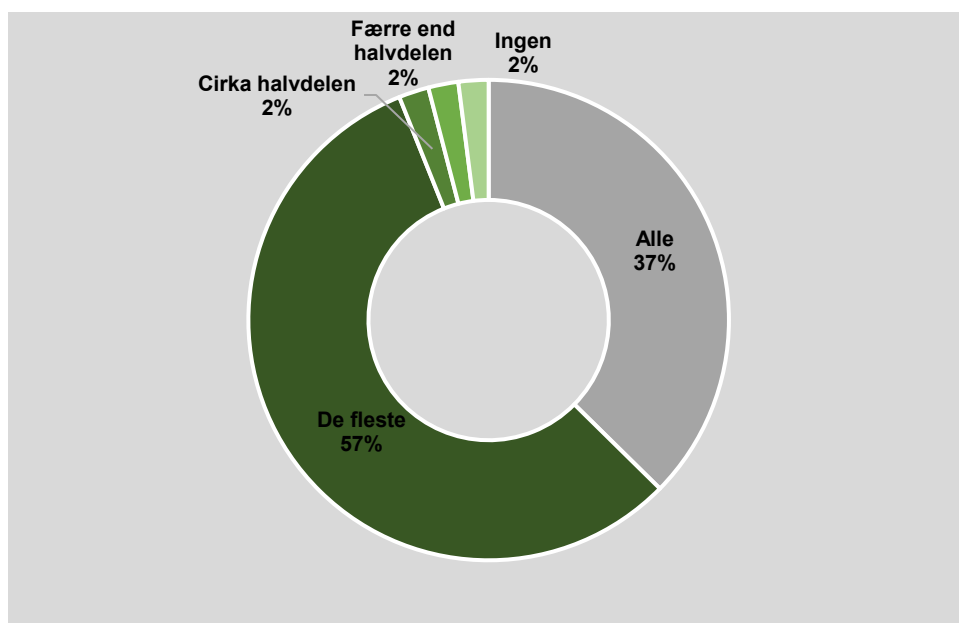
Med henblik på at vurdere resultatet af projekterne er projektlederne blevet bedt om at angive, hvilke primære leverancer - altså konkrete, dokumenterbare produkter - der er kommet ud af projekterne. Det kan eksempelvis være undervisningsmateriale om arbejdsmiljø eller artikler og podcasts om biobrændstoffer.

3.1 Leveranceopnåelse

Langt størstedelen af projekterne vurderer, at de har nået alle eller de fleste af de leverancer, som de forventede, da projektet blev igangsat. Blot 2 pct. af projekterne vurderer, at de hhv. har opnået halvdelen, færre end halvdelen eller ingen af de forventede leverancer, jf. figur 2 nedenfor. Projekterne lever dermed op til de mål, der er sat, og som fondsbestyrelsen har bevilget midler til.

For de projekter, som ikke har nået alle forventede leverancer, er den væsentligste årsag ændrede omstændigheder grundet COVID-19, der har forudsat udskydelser og/eller aflysninger

Figur 2. Leveranceopnåelse (n=99)

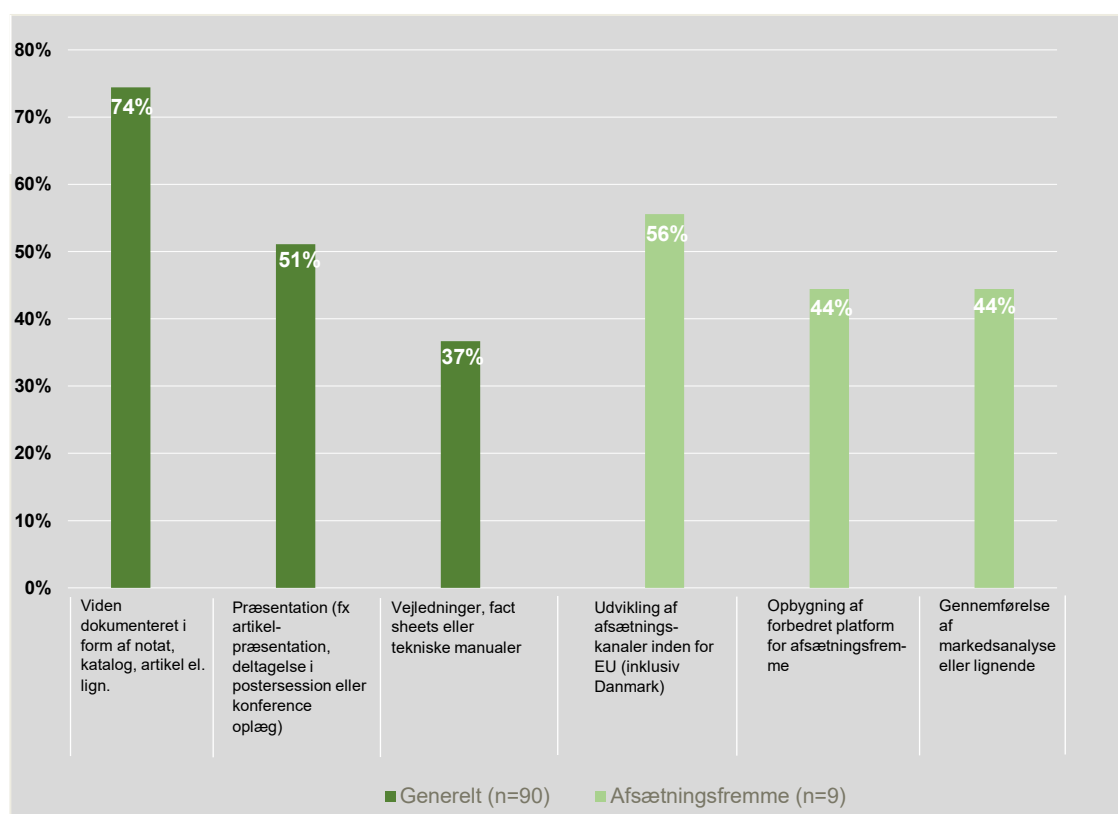

3.2 Projekternes konkrete leverancer

For projekter med fokus på *afsætningsfremme* giver 56 pct. af projektlederne udtryk for, at udvikling af afsætningskanaler inden for EU er de væsentligste leverancer. Dernæst angiver 44 pct. at hhv. opbygning af forbedret platform for afsætningsfremme og gennemførelse af markedsanalyser er blandt de væsentligste leverancer, jf. figur 3.

For de *øvrige generelle projekter* angiver 74 pct. af projektlederne, at den primære leverance har været at få dokumenteret den viden, der er kommet ud af projektet, i et notat, katalog, artikel el.lign. I sammenhæng hermed angiver 51 pct. af projekterne, at resultaterne er blevet præsenteret på en konference eller poster-session. Endelig angiver 37 pct., at vejledninger, fact sheets eller tekniske manualer er en væsentlig leverance.

Figur 3. Primære leverancer (n=99)

Anm: Projektlederne har kunnet angive op til tre opnåede leverancer eller resultater, og derfor summerer fordelingen ikke til 100.

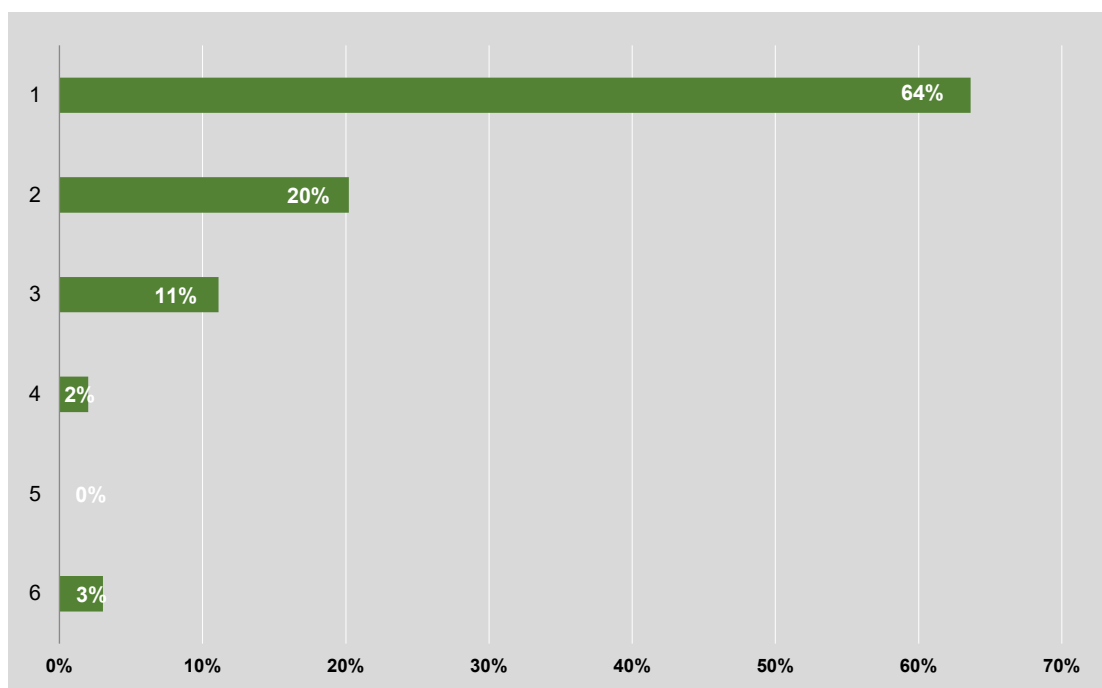
4. Projekternes mål

Siden 2017 er tilskudsmodtagerne blevet bedt om at forholde sig konkret til de mål, som de i forbindelse med deres ansøgning har opstillet for projektet. I effektiviseringskemaet har de således skullet gengive de konkrete mål, der er opstillet for deres projekt, samt forholde sig til, i hvilken grad de har formået at indfri disse mål. På denne måde har fonden opnået systematisk viden om antallet af mål for hvert projekt samt viden om, hvilken type af mål, projekterne opstiller. Denne viden kan anvendes i fondens videre arbejde med målinger af effekter på tværs af projekter.

Alle projekterne har opstillet et eller flere mål for projektet. I figur 4 fremgår det, at 64 pct. af projekterne har opstillet ét enkelt mål. Hver femte projekt svarende til 20 pct. har opstillet to mål og 11 pct. har opstillet tre mål. Den resterende procentandel af projekterne på 5 pct. har opstillet mellem 4-6 mål, jf. figur 4.

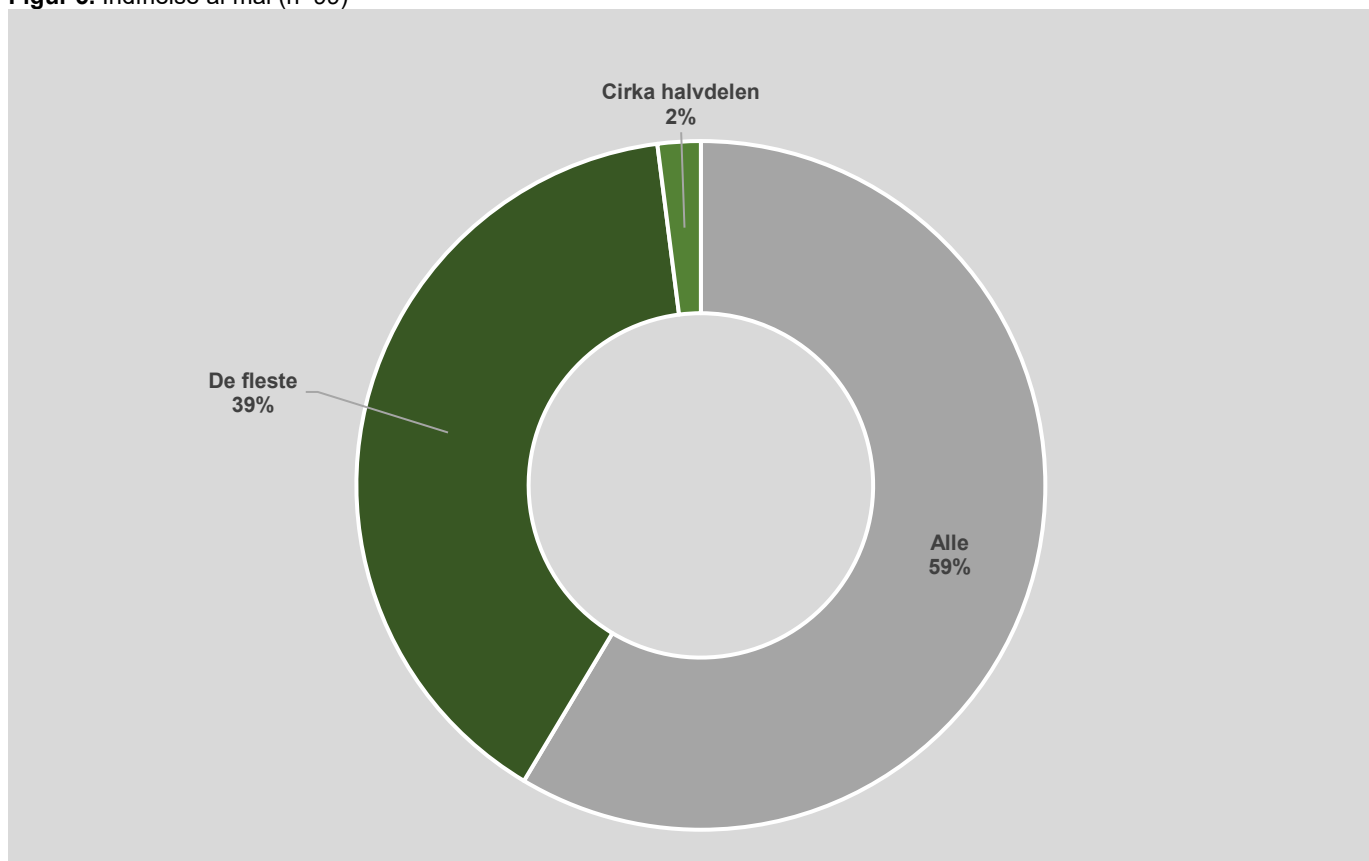

Figur 4. Antal opstillede mål i projekterne (n=99)

I forlængelse heraf har 59 pct. af projektlederne svaret, at de har indfriet alle og 39 pct. vurderer, at de har indfriet de fleste af de mål, de forventede ved projektets start. De resterende 2 pct. af projekterne har angivet, at de har opnået cirka halvdelen af de opstillede mål, jf. figur 5. Dette indikerer, at projekterne er i stand til at opstille realistiske mål.

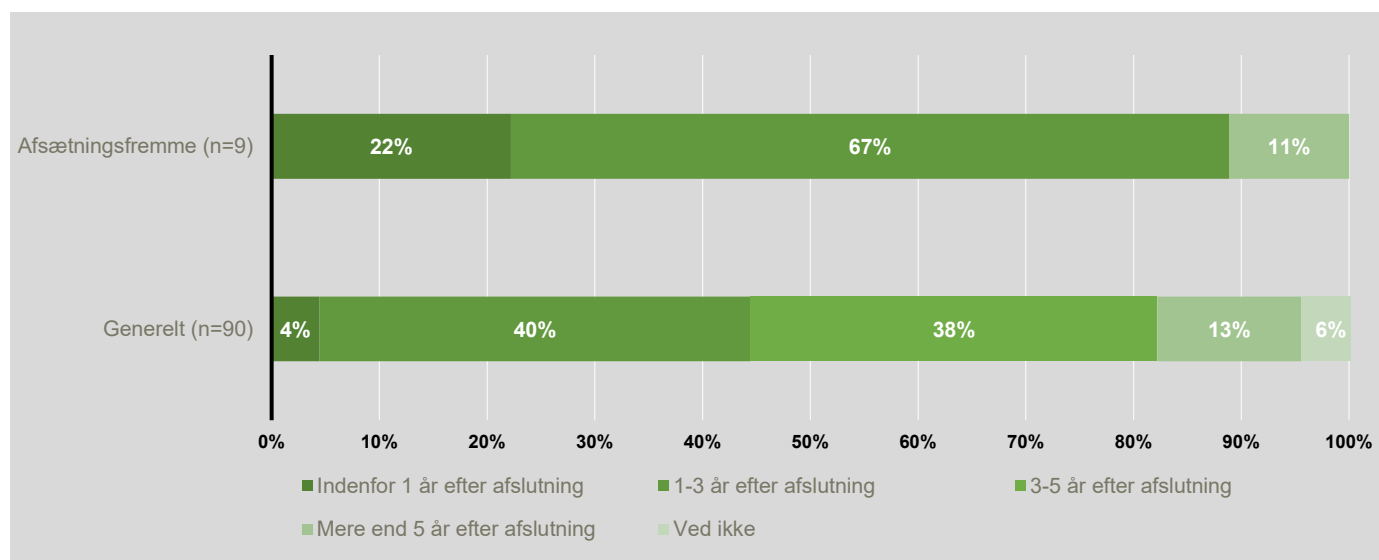
Figur 5. Indfrielse af mål (n=99)

De samfundsrettede effekter i projekterne har ofte en længere tidshorisont, idet samfundseffekterne som oftest først bliver synlige, når adfærden ikke blot er ændret hos primærproducenten, men også er ændret hos fx forbrugere, detailed, miljø m.v. For at få et indtryk af, hvornår projekterne vil have en gavnlig samfundsmæssig effekt, er projektlederne blevet bedt om at angive deres bedste skøn for, hvornår projekternes samfundsmæssige effekter vil være synlige.

Afsætningsfremmeprojekterne forventes overvejende at resultere i synlige samfundsmæssige effekter hurtigere end de generelle projekter. 22 pct. af de afsætningsfremmende projekter, forventes at opnå samfundsrettede effekter indenfor et år, og derudover forventer yderligere 67 pct. at opnå dette inden for tre år. Der er dog tale om relativt få afsætningsfremmeprojekter, og validiteten må således forventes at være bedre for de indsamlede data fra *de generelle projekter*. For disse projekter er det forventningen, at blot 4 pct. af projekterne vil resultere i synlige samfundsmæssige effekter inden for et år efter implementering af projekternes resultater. Yderligere 40 pct. af projekterne forventes at opnår synlige effekter inden for tre år., jf. figur 6.

Figur 6. Synlighed af samfundsrettede effekter (n=99)

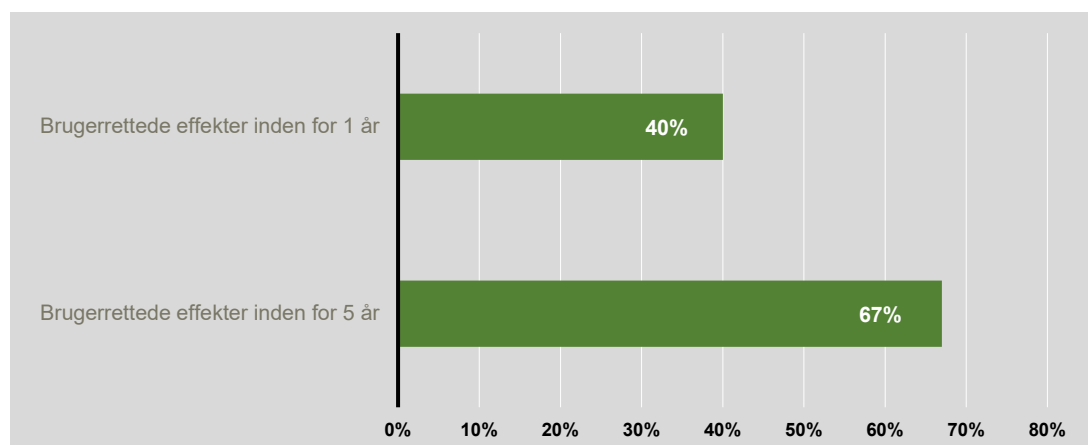
5. Implementering og offentliggørelse

Af Promilleafgiftsfondens strategi fremgår det, at fonden lægger vægt på projekter, der indtænker aktiviteter, som sikrer, at projektets resultater formidles til og implementeres hos målgruppen hurtigt. Det er derfor væsentligt at undersøge, inden for hvilken tidshorisont projekterne forventer, at resultaterne vil blive implementeret.

Projektlederne forventer, at 40 pct. af de producenter, der vil få gavn af projekternes resultater, vil implementere dem inden for ét år, jf. figur 7. Inden for en femårig periode forventes resultaterne at opnå en højere implementeringsgrad på 67 pct.

Det er generelt forventningen, at brugeranvendelsen vil øges yderligere over tid. For mange af projekterne forudsætter implementering, at producenterne er tilstrækkeligt modne til at gå nye veje, og der skal således ofte konkrete resultater til fra 'first movers' for at få flere producenter med. Hertil kommer, at spredning af viden tager tid, samt at yderligere vidensspredning i forskellige fora forventes at øge brugeranvendelsen yderligere.

Figur 7. Implementeringshorisont (generelle projekter, n=90)

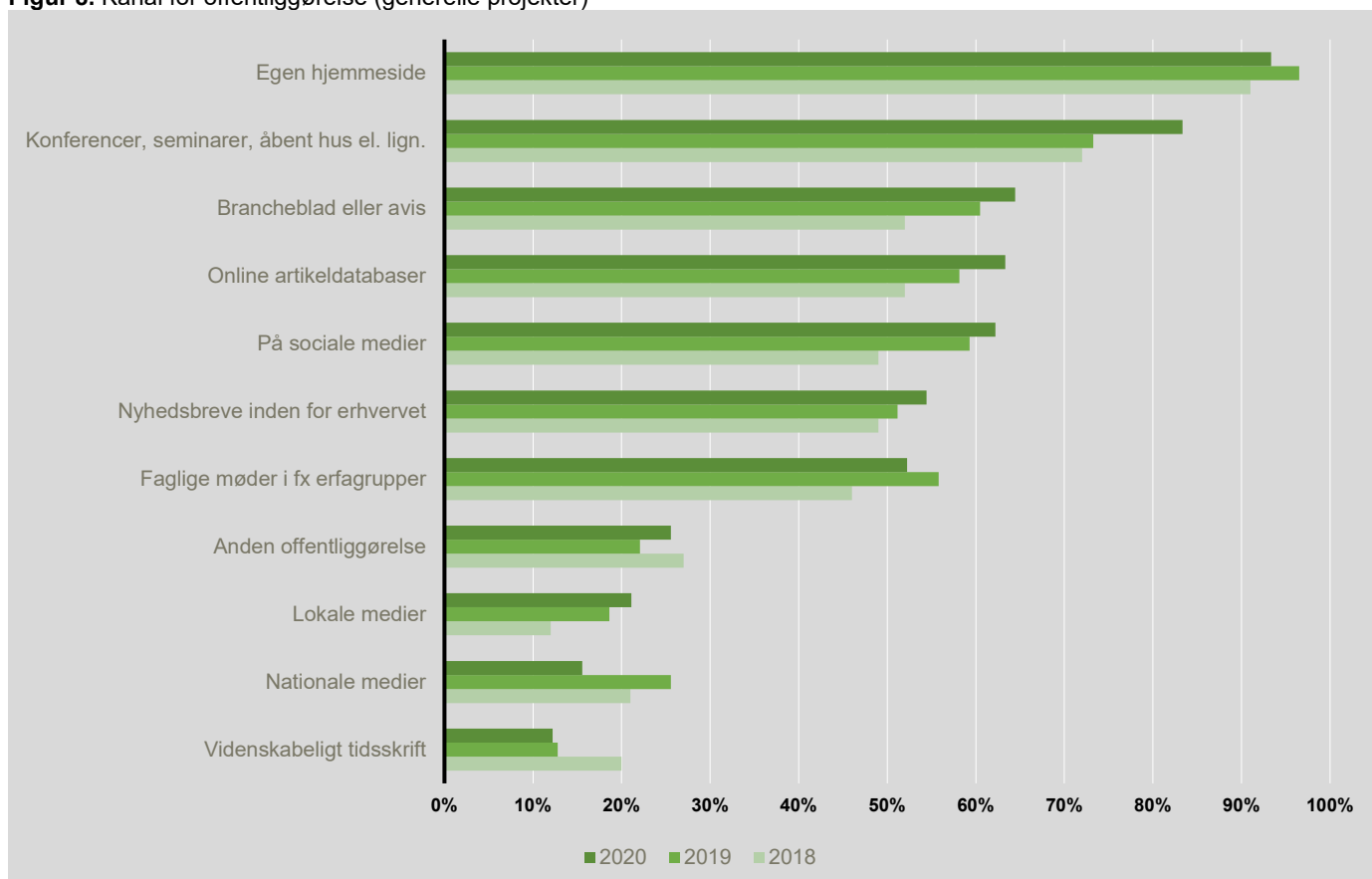

Anm.: Afsætningsprojekter er ikke medtaget, da deres resultater typisk ikke er rettet mod implementering hos primærproducenten.

Videnspredning er afgørende for, at projekternes resultater bliver implementeret hos producenterne. I ansøgningskemaerne skal ansøgere derfor angive, hvordan de forventer at formidle projektets resultater, og ved projektafslutning skal projekterne angive, hvordan de har gjort det eller forventer at gøre det.

Tilskudsmodtagernes egne hjemmesider er den kanal, der for langt de fleste projekters vedkommende bliver anvendt, når resultaterne skal offentliggøres. Herved sikres det, at resultaterne er umiddelbart tilgængelige for alle interesserede. En stor del af projekterne gør også brug af andre kanaler, herunder konferencer, seminarer eller åbent hus samt brancheblade, sociale medier, online artikeldatabaser m.v., jf. figur 8. Det fremgår yderligere af figur 8, at det i høj grad er de samme offentliggørelseskanaler, der hyppigst anvendes i 2020 sammenlignet med 2018 og 2019.

Figur 8. Kanal for offentliggørelse (generelle projekter)

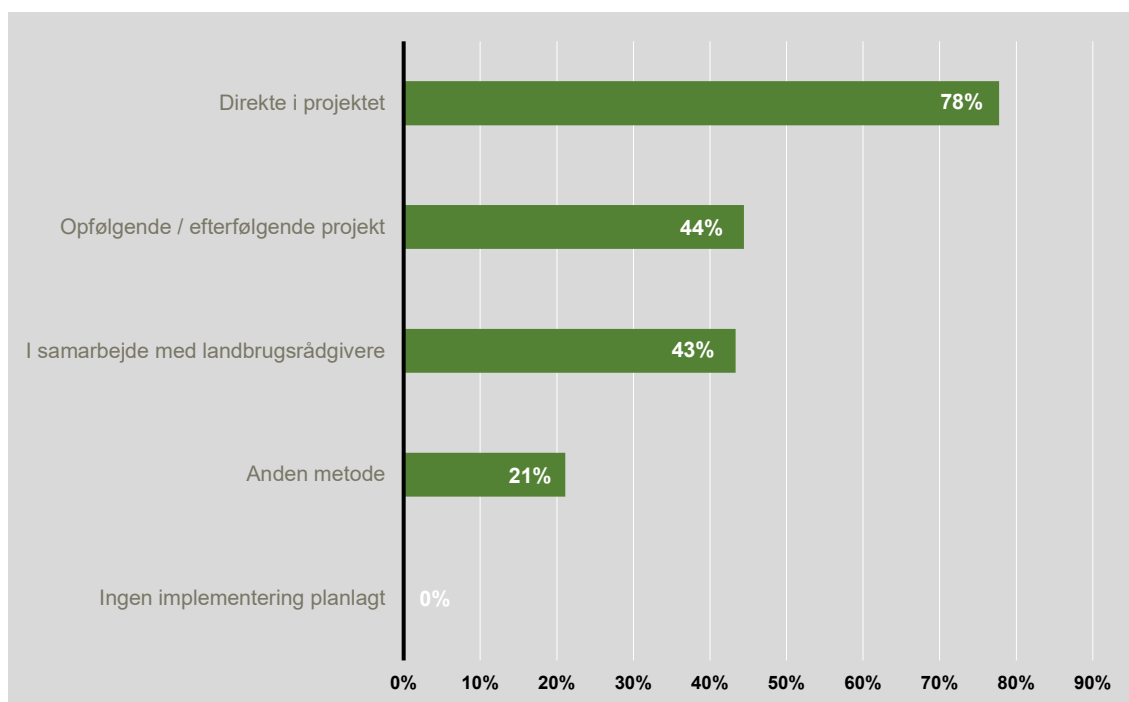
Anm: Projektlederne har kunnet angive flere kanaler for offentliggørelse, og derfor summerer fordelingen inden for hvert år ikke til 100.

Det er hensigten, at offentliggørelse af resultaterne skal give primærproducenterne og øvrige markedsaktører den nødvendige information for at kunne implementere resultaterne på deres egen bedrift eller virksomhed samt give erhvervs- og vidensinstitutioner mulighed for at fortsætte forskningen på et givent område.

Ofte er der dog behov for en decideret implementeringsindsats i projektet, hvor producenterne bliver rådgivet mere direkte, end det er muligt via fx artikler og konferencer.

De foretrukne implementeringsmetoder fremgår af figur 9. For 78 pct. af *de generelle* projekter er der planlagt implementering direkte i projektet. Hhv. 44 pct. og 43 pct. af projekterne har deres primære implementeringsfokus på opfølgende projekter eller i samarbejde med landbrugsrådgivere. 20 pct. af projekterne anvender andre metoder jf. figur 9 nedenfor.

Figur 9. Implementeringsmetode (generelle projekter, n=90)

Anm: Projektlederne har kunnet angive flere implementeringsmetoder, og derfor summerer fordelingen ikke til 100.

Bilag: Metode

Tidspunkt for gennemførelse af effektvurderingerne

Bevillingerne fra promille- og produktionsafgiftsfondene er etårige, og af denne grund gennemføres effektvurderingerne i forbindelse med bevillingsårets afslutning.

Den teoretiske ramme

Promille- og produktionsafgiftsfondene giver til sammen årligt støtte til flere hundrede projekter inden for hovedformålene i landbrugsstøtteleven. Projekterne er meget forskellige i deres formål, indhold, projektperiode, størrelse m.v.

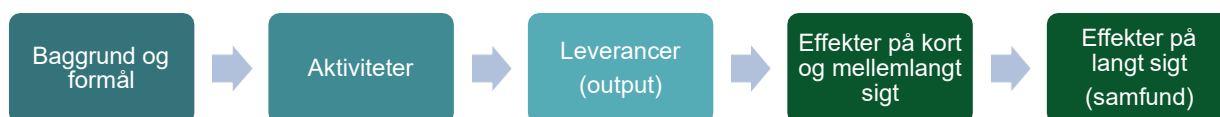
For at gøre sammenligning på tværs af de udvalgte projekter mulig og meningsfuld er det afgørende, at effektvurderingen for alle typer af projekter tager udgangspunkt i den samme teoretiske ramme.

Forandringsteori

Tilskudsmodtagerne bliver i forbindelse med ansøgningen bedt om at angive formålet med projektet, hvilke aktiviteter der ønskes gennemført, hvilke mål de gennemførte aktiviteter skal resultere i, og endelig skal de angive, hvilke effekter de på sigt forventer projektets resultater vil medføre, herunder fx mindre forurening, kompetenceløft, eller øget konkurrenceevne.

I den teoretiske verden svarer ansøgningskemaet således til projektets forandringsteori. Figuren nedenfor illustrerer forandringsteorien.

Figur 10. Forandringsteori

Temaerne i ansøgningskemaet (forandringsteorien) hjælper den enkelte ansøger med at gennemføre en analyse af, hvordan den tilsigtede effekt skal nås. Gennem forandringsteorien beskrives, hvilke aktiviteter der skal gennemføres for at opnå de effekter for den målgruppe, som projektet vedrører. Herved sandsynliggøres, at de gennemførte aktiviteter på sigt vil medføre de ønskede effekter.

På baggrund af ovenstående kan der opstilles parametre for målopfyldelsen – dvs. hvilke succesparametre, der skal være gældende for, at projektet er gennemført succesfuldt.

Følgende kategorisering af mål bliver anvendt:

Aktivitetsmål udtrykker forholdet mellem input og aktiviteter. Ressourcer kan være penge, arbejdskraft el.lign., og aktivitetsmålet udtrykker dermed, hvilke aktiviteter der kan gennemføres med de input, der er til rådighed. Fx et demonstrationsforløb eller udvikling af en ny kombisti til farende søer.

Produktionsmål udtrykker det output/de resultater, de gennemførte aktiviteter skal resultere i. Fx at 300 personer deltager i en demonstration, eller at der er udviklet en ny kombisti til farende søer, som tilbydes på markedet inden for to år.

Effektmaal vedrører den tilsigtede effekt af en indsats på det omgivende samfund. Fx øget konkurrenceevne, mindre forurening og/eller bedre dyrevelfærd.

Effektmaalene kan opgøres på kort, mellemlangt og langt sigt. Det kan imidlertid være vanskeligt at opstilleparametre for den langsigtede effekt – og det kan være endnu sværere at måle effekten på langt sigt.

Hvis målet på sigt eksempelvis er at øge konkurrenceevnen, kan det være vanskeligt at isolere effekten af det konkrete projekts indflydelse på konkurrenceevnen. I sådan et tilfælde vil det være nødvendigt at anvende parametre på et lavere niveau for at sandsynliggøre, at projektet bidrager til det langsigtede mål. Fx kan et projekt omhandlende optimering af indretningen af svinestalde, som øger landmandens produktivitet, anvendes som parameter/indikator for effekten på sektorens øgede konkurrenceevne.

For at kunne dokumentere, at et projekt kommer sektoren og samfundet til gode, er det væsentligt at måleparametrene opgøres på så højt niveau som muligt. Da effektvurderingerne i nærværende rapport er gennemført allerede et år efter projekternes initiering, vil der dog være mange projekter, som endnu ikke har realiseret effekter på langt sigt. Som det fremgår af effektvurderingerne i rapporten, er de målbare parametre derfor i vidt omfang relateret til outputtet/resultaterne, som er meget projektnære og dermed i mindre omfang relateret til de mere langsigtede effekter for samfundet.

Evalueringsmetode

Effektvurderingerne er gennemført med en tilgang inspireret af både 'målopfyldelsesevaluering' og 'effekt-evaluering'. Den første tilgang har til formål at afdække, om målene med et givet projekt er opfyldt eller ej, og den anden tilgang søger at afdække de samlede effekter af projektet – både tilsigtede og utilsigtede effekter.

Begge tilgange er meget anvendelige, men har dog også nogle ulemper, som er vigtige at være bevidst om. Målopfyldelsesevaluering vanskeliggøres, hvis de udmeldte mål med et projekt ikke er konkrete, operationelle og målbare. Men forudsat at målene er klart formuleret, gør tilgangen det muligt at vurdere, om målene er realiseret, og om indsatsen lever op til intentionerne. Effektevaluering har den ulempe, at det kan være svært at isolere effekten af indsatsen, og den opnåede effekt kan dermed skyldes andre faktorer end resultaterne fra projektet.

Gennemførelse af effektvurderingerne

For at sikre sammenlignelighed på tværs og en tilstrækkelig faglig dybde i effektvurderingerne, har alle projekter besvaret et onlinebaseret spørgeskema indeholdende spørgsmål om, i hvilken grad projektet har opnået de leverancer, der forventedes ved projektets start, og hvilke effekter for landmanden og samfundet det forventes, at projektet vil afstedkomme. Spørgeskemaet indeholder både kvantificerede, lukkede spørgsmål samt spørgsmål af mere åben karakter.

For at imødekomme forskelligheden i de vurderede projekter, bliver der anvendt to forskellige skemaer til indsamling af information. Årsagen er, at afsætningsfremmeprojekterne ofte har en længere tidshorisont end

de øvrige projekter, og at resultaterne derfor i mindre grad end for de øvrige projekter er håndgribelige inden for projektperioden på et år.

Der er således anvendt følgende to typer af skemaer:

- Afsætningsfremme samt
- generelle projekter omfattende forskning og forsøg, rådgivning, sygdomsforebyggelse, sygdomsbekæmpelse, dyrevelfærd, kontrol og uddannelse.

Projekter der er medfinansieret under EU-programmer placeres i en af de to grupper efter en konkret vurdering af indholdet.

Som supplement til effektvurderingsskemaet gøres også brug af projektets tilskudsregnskab. Regnskabet er nyttigt i forbindelse med effektvurderingerne, idet det af regnskabet blandt andet fremgår, om alle projektmidlerne er anvendt, i hvilken grad projektet er gearret med midler fra andre steder, og hvilke eventuelle samarbejdspartnere, der har været involveret i projektet.